

TIJDSCHRIFT

VOOR

NIJVERHEID EN LANDBOUW

IN

NEDERLANDSCH-INDIË,

ONDER REDACTIE

VAN

J. G. DOORMAN,

UITGEGEVEN DOOR DE

NEDERLANDSCH-INDISCHE MAATSCHAPPIJ VAN
NIJVERHEID EN LANDBOUW.

DEEL LX.

BATAVIA.
ALBRECHT & Co.
1900.

DE WIJNKOOPSBAAI OP JAVA

EN

25 JAREN OPPORTUNISME VOOR NEDERLANDSCH-INDIE

DOOR

R. A. EEKHOUT,

Lid van de Soekaboemische Landbouw-vereeniging, van het Koninklijk Nederlandsch Aardrijkskundig Genootschap, van het Indisch Genootschap, en Correspondeerend lid van de Société de Géographie de Genève

„Het publiek stelt belang in het achterland der Wijnkoopsbaai en in die baai zelve,” werd mij per brief van 26 Januari 1900 medegedeeld door den Heer J. G. Doorman, Redakteur van het Tijdschrift der Nederlandsch-Indische Maatschappij van Nijverheid en Landbouw; aan die mededeeling was het verzoek verbonden om het een en ander omtrent de Wijnkoopsbaai te publiceeren in genoemd tijdschrift.

Ik voldoe daaraan door dit geschrift, maar vooraf wensch ik eene uitvoerige verklaring te geven van het standpunt, waarop ik mij daarbij plaats en waarvan ik nimmer ben afgeweken.

Lang heb ik er over nagedacht of ik aan het hoffelijke verzoek van den Secretaris-redakteur gehoor zou geven, want de laatste jaren hebben mij sceptisch gestemd ten opzichte der mogelijkheid eener zeer krachtige ontwikkeling van Nederlandsch-Indie door Nederlandsch kapitaal en Nederlandschen ondernemingsgeest.

En die twijfel is bij mij ontstaan door de erbarmelijk

en verre verzamelt, om zoogenaamd te „impoeng”, dat wil zeggen om met schepnetten bij millioenen en millioenen de pas geboren visschjes van honderdtallen vischsoorten te vangen, hetgeen niet strekt om de vermaarde vischrijkdom der Wijnkoopsbaai te bevorderen.

Is Van Riebeeck daarentegen met een zijner schepen de Wijnkoopsbaai overgezeild naar de monding der Tjibarèno, dan is het te verklaren dat hij van uit zee geene enkele negorij heeft gezien, maar dan had hij kunnen begrijpen dat de door hem opgemerkte vele klapperboomen dorpjes verborgen hielden, want dat deze klapperboomen zeer zeker niet meer in zulk een groot aantal zouden bestaan, indien er „in geen 100, ja 200 jaren” menschen gewoond hadden.

Heeft hij dus de tocht over zee gemaakt, dan heeft hij zelfs het tegenwoordige Palaboehan in het geheel niet aangedaan en heeft zijne reis naar de Wijnkoopsbaai zich dan bepaald tot de tocht door de vallei der Tjitarik en der beneden-Tjimandiri.

Ik zou daar wel eenige verklaring voor kunnen vinden, want ik kan mij best voorstellen, hoe zulk eene afgelegen en daardoor schuwe bevolking hemel en aarde zal bewogen hebben, om toch in Godsnaam al die menschen en paarden van Van Riebeeck's gevolg zoo ver mogelijk uit haar radius te houden.

Maar hoe het met dat al ook zij, zoo was deze reis in 1711 van den Gouverneur-Generaal Van Riebeeck naar de Wijnkoopsbaai, — waar eerst in de 80er jaren der vorige eeuw de laatste rhinoceros in de Rawah Kalong nabij Palaboehan werd neergelegd door den Heer H. Van Son —, eene stoute onderneming, zóó zelfs dat men tijdens die reis te Batavia een oogenblik in groote ongerustheid heeft verkeerd voor Van Riebeeck en zijn reisgezelschap en zelfs vermeende dat hij zoek was geraakt.

Ik heb bij deze tocht uitvoerig stilgestaan omdat zij

in het strand op de vloedlijn en soms vindt men er nesten met 300 en meer eieren, die dikwerf de prooi worden van allerlei wild gedierte; de geheele kustlijn van Djampang koelon is voor de uitbreiding en instandhouding dier schildpadkolonien geschikt, terwijl men aan Bantam's zuidkust mede vrij aanzienlijke schildpadkolonien aantreft.

Waar deze op het oogenblik dus nog aanwezig zijn, daar is het als zeker aan te nemen dat zij eeuwen geleden bij de zooveel kleinere bevolking van Java in nog veel aanzienlijker hoeveelheid voorkwamen, en in dat licht beschouwd is het dikwerf zonderling, hoe spoedig zelfs in ernstige werken op apodiktische wijze conclusien worden getrokken, die lijnrecht met de feiten in strijd zijn.

Zoo wordt er onder anderen in de „Geologische Beschrijving van Java en Madura” van Verbeek en Fennema, onder het hoofd „Nuttige Mineralen” het volgende gezegd:

„In de analen der chineesche Tang-Dynastie, (618-906 n. Chr.), vindt men onder anderen over Java het volgende”:

„„Het land brengt schildpad, goud en zilver, rhinoceroshoorn en elpenbeen voort en is zeer rijk.””

„Maar daar Java zeker nooit schildpad, (karèt), en ivoor, (olifantstanden), zelf heeft voortgebracht, moeten hiermede handelsartikelen zijn bedoeld, die *van elders* waren ingevoerd en dit kan dus voor het goud en zilver eveneens het geval geweest zijn”.

En dan wordt aan het slot gezegd:

„Van de bovengenoemde artikelen kan alleen rhinoceroshoorn als produkt van Java, (West-Java) gelden, de overige moeten zijn ingevoerd”.

Daar wordt dus met één slag beweerd, dat schildpad, (karèt), niet op Java bestaat en dus de annalen der Tang-Dynastie als onjuist gekwalificeerd, terwijl toch de nu nog bestaande zeer uitgestrekte schildpadkolonien aan Java's zuidkust er op wijzen, dat zij de overblijfselen zijn eener

eertijds veel aanzienlijker schildpadbevolking, wier produkt zeer zeker een groot artikel van uitvoer zal zijn geweest, evenals toenmaals de rhinoceroshoorn, waarvan de dragers thans hoe langer hoe meer zijn uitgegroeid.

En zou het dan zoo onmogelijk zijn, dat er tijdens de Tang-Dynastie, nu ruim 1000 jaren geleden, nog olifanten op Java aanwezig waren, die even snel zijn uitgeroeid als thans het lot wordt der rhinocerossen op Java?

De zorg nu voor instandhouding en vermeerdering der schildpadkolonien aan Java's zuidkust acht ik zeer zeker wel der ernstige aandacht van de Nederlandsch-Indische Regeering waard.

In de nabijheid dier schildpadkolonien is de zuidwesthoek van het distrikt Djampang koelon tot aan Oedjeng Gëntèng, door de Vereeniging „Venatoria” in erfpacht verzocht met het uitsluitende doel, om aldaar een groot terrein ter beschikking te hebben voor de instandhouding van den wildstand op Java.

Het is een terrein van ruim 5.000 Hektaren, waarvoor echter nog steeds het Besluit der Regeering wordt verwacht, dat die gronden afgestaan kunnen worden; maar waar nu hieruit blijkt hoe reeds sinds jaren van particuliere zijde er naar gestreefd wordt om maatregelen te nemen waardoor althans in één gedeelte van Java het oorspronkelijke wild niet wordt uitgeroeid, daar zou verwacht kunnen worden dat er van Regeeringswege dergelijke maatregelen worden getroffen voor de instandhouding en vermeerdering der nog veel waardevoller schildpadkolonien, doch tot nu toe blijkt daarvan niets: men schijnt al zeer tevreden te zijn met de opbrengst der pacht van f 1.200, zonder te bedenken dat daardoor op ruwe wijze het bestaan dier schildpadkolonien met ondergang wordt bedreigd, al geschiedt het inzamelen der eieren ook slechts in sommige maanden des jaars.

Waar ik er reeds op wees, hoe rondom de geheele